

sermo de inseparabilitate in ordine ad potentiam Dei absolutam, valde probabile argumentum sumitur, ea, quæ prædicto modo comparantur, et conservari non possunt mutuo separata, tantum distingui modaliter. Ratio est, quia si alterum extremum ex illis duobus tale est, ut per potentiam Dei absolutam non possit sine alio conservari, magnum argumentum est, illud essentialiter tantum esse modum quemdam, et non veram entitatem, quia, si esset vera entitas, non posset habere tam intrinsecam dependentiam ab alia entitate, ut non possit Deus illam supplere sua infinita potentia; ergo solum potest id provenire ex eo quod illud extremum in sua intrinseca essentia non est entitas, sed tantum modus. Antecedens patet, quia causalitatem efficientem ut sic Deus potest supplere, ut omnibus est notum. Item, conservando accidens sine subjecto, supplet causalitatem materialem non respectu compositi, sed respectu alterius extremi, quæ sola illius generis in præsentem intervenire potest. Et eadem ratione posset supplere similem causalitatem formalem, si interveniret, quia non est de se minus intrinseca quam materialis. Nec fingi potest aliud dependentiæ genus inter res absolutas, ut omittam relationem et terminum, de quibus statim. Dices: multi putant materiam non posse conservari a Deo sine forma, licet forma possit conservari sine materia; et tamen non sequitur solum modaliter distingui. Respondetur, qui ita sentiunt, ipsi viderint quo probabili fundamento id asserant; mihi enim illa sententia probari nunquam potuit, ut infra dicam tractando de causis. Deinde non est simile de materia; nam, licet gratis demus non posse materiam sine omni forma conservari, tamen certum est posse naturaliter conservari sine hac vel illa, et sine quacunque forma determinate; et hoc est sufficiens argumentum, materiam non esse modum formæ, sed esse rem distinctam, quantum est ex se; nam id quod est modus tantum, non solum separari non potest ab omni re, cuius est modus, sed etiam neque hic modus in individuo potest separari ab hac re individua, ut hæc sessio ab hoc sedente; cum ergo materia in individuo, et hæc numero, separari possit ab hac forma, et esse sub quacunque alia, recte colligitur ipsam non esse modum formæ. At rursus ex eo quod mutuo separari potest et potens manere sine materia, saltem de potentia absoluta, recte etiam

concluditur ipsam non esse modum materiæ, sed in se habere suam entitatem, quæ per distinctam unionem materiæ conjungitur; præter alia argumenta, quæ sumi possunt ex perfectione formæ super materiam, et ex activitate ejus, et aliis similibus. Regula ergo posita, etiam illo positivo modo declarata, quoad nos valde probabilis est. Dico, quoad nos, quia fortasse contingere potest ut in se sint distincta, quæ respectu cognitionis nostræ non exhibent sufficiens signum distinctionis. Tamen, quia nos iudicium ferre non possumus de iis quæ in seipsis non videntur, nisi per effectus, vel signa nobis nota, et quia generalem regulam habemus, non esse multiplicandas distinctiones sine sufficiente fundamento, quia distinctio non fit a natura sine sufficiente causa, vel necessitate, ac denique quia illa inseparabilitas videtur etiam directe ostendere aliquam identitatem, ideo probabiliter conjectamus, ubi non est possibilis separatio mutua, sed non mutua tantum, non esse distinctionem nisi modalem.

Signa realis distinctionis.

9. Dico tertio: quamvis ad distinctionem realem cognoscendam, plura indicia soleant assignari, tamen duo, quæ ex separationem sumuntur, videntur potissima. Unum est de separationem tantum quoad realem unionem, id est, si utrumque simul et actu possit conservari in rerum natura absque unione reali inter se. Aliud est de separationem mutua quoad existentiam, id est, quod unum possit sine alio conservari, et e converso, per se immediate, et sine ordine seu connexionem necessaria cum aliquo tertio. Hæc duæ regulæ sunt fere probatæ explicando duas conclusiones præcedentes. Et prima patet, quia illa duo, quæ sic separantur, non possunt sic se habere, ut unum sit modus alterius, neque e contrario, quia de essentia modi est ut non possit esse, nisi unitus actu ei cuius est modus, quia seipso unitur, et non alio unionem modo, ut satis declaratum est; ergo illa duo vel erunt res distinctæ, quod intendimus, vel erunt modi rerum distinctarum, vel unum erit res, et aliud erit modus alterius rei distinctæ; et quocunque istorum modorum se habeant, distinguentur realiter, vel per se, vel rationem rerum distinctarum, juxta dicta in sectionem præcedente. Secunda probatur, quia, quando duo ita se habent ut mutuo separari possint, et unum sine altero conservari, neutrum potest esse modus alterius,

quia de intrinseca rationem modi est, ut manere non possit sine re, cuius est modus; ergo utrumque illorum erit vera res secum afferens veram entitatem, quæ conservari potest sine altera. Ergo necesse est ea quæ hujusmodi sunt, realiter distingui, quia distinguuntur a parte rei, cum separari possint, et non distinguuntur tanquam res et modus rei, sed tanquam res et res; ergo distinguuntur realiter. Dixi autem, *per se et immediate*, quia fieri potest ut duo modi ejusdem rei possint mutuo unus esse sine altero, et e contrario; et tunc non recte colligitur distinctio realis inter illos, quia, licet non rationem sui, formaliter loquendo, saltem rationem rei quam modificant, habent inter se quamdam realem identitatem, et neuter illorum est separabilis, ita ut conservetur sine re, quam modibeat.

10. Atque ex his constat, nihil referre quod hæc separatio naturaliter fieri possit, vel de potentia absoluta, quia tam essentialis est illi rei, quam nos tantum modum appellamus, esse actu atroxam et modificantem rem, cuius est modus, ut repugnet ei de potentia absoluta conservari sine illa re, seu aliter quam actu modificando illam. Qua rationem nec mente intelligi potest figura separata ab omni quantitate et re cuius sit figura, vel relatio sine fundamento, si est modus ejus, vel motus sine mobili, et sic de aliis similibus. Et ratio est supra tacta, quia, quæ hujusmodi sunt, non habent ex proprio conceptu sufficientem entitatem in qua conserventur, sed solum ex quadam identitate ad ea quibus insunt; ergo quidquid prædicto modo separabile est, etiam de potentia absoluta, non est modus, sed res distincta. Quod ergo atroxam ad inferendam in re ipsa distinctionem, nihil refert quod separatio prædicta naturaliter vel supernaturaliter fiat; solum quoad nos poterit esse notior distinctio quando separatio naturaliter fit; interdum vero notificatur nobis per supernaturalia mysteria, quorum cognitio multum juvat ad naturalia cognoscenda. Quomodo per mysterium Eucharistiæ certius nobis constitit, quantitatem esse rem distinctam a substantia, quam per cognitionem naturalem constare potuisset.

11. *Attentionem dignum.* — Ubi etiam obiter observari potest, quod, licet interdum non sit facta mutua separatio et conservatio duarum rerum, sed unius tantum ab alia, nihilominus nobis sufficit ad inferendam distinctionem realem, ut in prædicto exemplo, hæc tamen quidem factum non est a Deo, ut materialis

substantia sine quantitate conservetur, sed solum ut quantitas sine substantia materiali permaneat, et nihilominus hoc nobis est sufficiens argumentum, ut colligamus quantitatem et substantiam non solum modaliter, sed etiam realiter distingui. Non quidem rationem formæ (ut sic dicam), sed rationem materiæ; nam in humanitate et subsistentia factum etiam est ut humanitas sine subsistentia creata conservetur; non est autem factum, neque fieri posse credimus ut subsistentia creata sit absque propria natura substantiali, cuius est terminus, unde in hoc exemplo ex prædicta separationem non colligimus distinctionem realem, sed solum modalem. Igitur in his præter separationem oportet considerare naturam ejus, quod sine alio conservatur; nam si illud sit natura sua quasi adhærens alteri, et imperfectius illo, ac denique id quod maxime videtur habere posse rationem modi, et nihilominus sine alio conservatur, signum est distinctionis realis; secus vero est quando id, quod in re manet, est perfectius, habensque præcipuam rei entitatem. Ut in prædictis exemplis comparando ex se substantiam et quantitatem, clarum est substantiam esse perfectiorem, et, quod si una esse deberet modus alterius, non substantia quantitatis, sed quantitas deberet esse modus substantiæ; igitur, cum per separationem quantitatis a substantia satis declaratum sit, quantitatem non esse modum, sed veram rem, satis consequenter declaratum est, substantiam et quantitatem non distingui ut rem et modum, sed ut duas res. At vero in natura et subsistentia potius constat, substantialem naturam esse præcipuam rei entitatem, et quod, si aliqua earum est modus alterius, substantia est modus naturæ, et non e contrario; ex vi autem separationis factæ declaratum non est substantiam esse plus quam modum, cum ipsa non sit sine natura conservata, et ideo ex illa non licet colligere distinctionem realem, sed modalem tantum.

12. *Unde conjicienda distinctio in iis quæ per nullam vim separata adhuc existerunt.* — Sed difficultas hic superest, quando nulla separatio, nec naturalis, nec supernaturalis, facta est, quomodo tunc cognosci possit distinctio realis, quia tunc regulæ prædictæ deservire non possunt, cum tamen non repugnet multa distingui realiter, quæ hæc tamen non sint aliquo ex prædictis modis separata, ut materia et forma cæli. Quod si dicas, esto non sint separata, posse cognosci ut separata,

bilis, hoc perinde dictum est ac si diceretur cognosci esse distincta, vel saltem ejusdem difficultatis est; hoc enim inquirimus, quomodo cognoscemus esse separabilia, si nec naturaliter separantur, neque a Deo hactenus separata sunt aliquo ex prædictis modis. Et augetur difficultas, quia aliqua sunt inseparabilia, etiam de potentia absoluta, quæ tamen censentur realiter distincta, ut de intellectu et voluntate, tam inter se quam respectu animæ, multi existimant. Propter priorem difficultatem dici potest, dictum signum ex separatione sumptum, neque esse adæquatum, neque unicum, nec semper primum aut necessarium, solumque assignari ut certius et notius, quando haberi potest; ideoque præter illud assignari solent nonnulla alia quæ breviter attingenda sunt.

Aliud signum realis distinctionis ut inutile rejicitur.

13. Primum est, distinctio existentiarum; nam quæ distinguuntur realiter, habent distinctas existentias; quæ vero distinguuntur modaliter, unam tantum existentiam habent; nam modus ideo modus est, quia non habet aliam existentiam præter existentiam rei, cujus est modus.

14. Sed hoc signum nullius momenti est; quia vel est obscurius quam id de quo agimus, vel petit principium, vel aliquid falsum involvit. Primum enim, si verum est, existentiam esse actualem rei entitatem, perinde est dicere illa distingui realiter, quæ habent existentias distinctas, ac si diceretur ea distingui realiter, quæ habent entitates distinctas. Si autem existentia fingitur esse res distincta ab essentia actuali, aut supponitur eas res, quæ habent distinctas existentias, habere etiam distinctas essentias; et hoc est quidem verum, tamen non est minus difficile cognoscere distinctas existentias, quam distinctas essentias, nisi forte per separationem; vel asseritur posse duas essentias habere unam existentiam, et tunc distingui tantum modaliter, realem vero distinctionem esse, quando cum distinctione essentiarum conjungitur etiam existentiarum distinctio; et hoc non solum existimo ita esse occultum, ut naturaliter de nullis rebus cognosci possit, verum etiam esse falsum, quia nulla est major ratio distinguendi essentias quam existentias, in his, quæ modaliter distinguuntur; idem enim modus distinctionis, qui est inter essentias, esse potest inter existentias. Quocirca suppo-

nendo, quod in re probabimus, existentiam nihil aliud esse præter rem ipsam essentia actualis, sicut in re et modo intelliguntur distinctæ existentia, quia modus, ut condistinctus a re quam modificat, habet suam actualitatem; eadem ergo est ratio idemque modus distinctionis inter illa duo, sive in potentia, sive in actu, sive secundum esse essentia, sive secundum esse existentia considerentur. Adde denique juxta opinionem asserentem esse existentiam rem distinctam ab essentia, posse res realiter distinctas eadem indivisibili existentia existere, ut materiam et formam, et partes omnes ejusdem compositi; ergo etiam juxta illam opinionem distinctio rerum non satis, neque vere manifestatur per distinctionem existentiarum, in his rebus quæ ita sunt distinctæ, ut sint inter se conjunctæ, in quibus præsens difficultas potissimum versatur, quandoquidem res distinctæ possunt habere eandem existentiam. Quod si fortasse aliquis hoc non admittat, non est cur possit consequenter admittere, rem et modum habere eandem omnino existentiam, sed modaliter etiam distinctam, ut unumquodque habeat esse sibi accommodatum; igitur eadem quæstio erit de distinctione rerum vel modorum, et de distinctione existentiarum.

Aliud signum realis distinctionis ex Aristotele sumptum exponitur.

15. Secundum signum sumi potest ex diversa productione, vel corruptione, ita ut ea dicantur realiter distingui, quæ diversa generatione et corruptione generantur et corrumpuntur. E contrario vero ea esse realiter idem, quæ eadem generatione generantur; hoc enim signo usus est Aristoteles, lib. 4 Metaph., text. 3, ad probandum, ens et unum esse idem. Hanc sententiam refert Fonseca, ex Anton. Tromb., tract. de Formalit., cap. 2, et eam impugnat, quia proprietates animæ eadem actione cum ipsa anima producuntur, et tamen sunt res distinctæ; et e contrario relatio non distinguitur realiter a fundamento, nec figura a quantitate, et tamen diversa actione producuntur. Sed non censeo hoc signum esse falsum, si debita proportione intelligatur; censeo tamen esse fere inutile ad cognoscendam distinctionem, nisi quatenus aliquo modo includit signum separationis. Explico singula, et imprimis suppono sermonem esse de naturali actione seu productione rerum, non miscendo miracula. Item esse sermonem de his quæ ex se et natura sua re-

quirunt distinctas actiones quibus fiunt, etiamsi simul producantur. Cur autem hæc supponam, infra explicabo. Rursus adverto duobus modis posse intelligi aliqua produci distincta actione. Uno modo, per se primo, et absque ulla naturali connexionem vel consecutione talium actionum inter se; alio modo, cum connexionem actionum, ita ut una ex altera naturali necessitate resultet. Unde e converso duobus etiam modis possunt dici aliqua eadem actione fieri, scilicet, vel æque primo, et absque ulla emanatione unius ab alio, vel unum primario, et aliud secundario, quatenus a priori termino necessario resultat.

16. Igitur, quæ priori modo per se primo fiunt actionibus in re distinctis, necesse est ut in re distinguantur, et quoad hoc verissima est regula supra posita. Quia tota ratio et distinctio actionum sumitur a terminis; ergo, si termini tales sunt ut requirant actiones distinctas, etiam ipsi erunt distincti; tamen non potest hinc absolute inferri distinctio realis inter terminos, nec major quam sit inter ipsas actiones; quæ interdum possunt realiter distingui, ut productio ligni et calefactio ejus; interdum vero tantum modaliter, ut productio ligni, et motio localis ejus, quæ tantum distinguuntur, ut duo modi ejusdem ligni; et eodem modo distinguuntur res productæ per hujusmodi actiones, nam per priores producuntur substantia et calor, quæ sunt realiter distincta; per posteriores vero substantia, et Ubi seu præsentia localis, quæ tantum modaliter distinguuntur. Servant ergo proportionalem distinctionem res productæ cum suis productionibus. Quod quidem verum est, non solum quando hujusmodi actiones separatim fiunt, et absque naturali conjunctione, ut contingit in productione et calefactione ignis, sed etiam quando illæ actiones naturaliter conjunctæ sunt, et una resultat ex alia. Ut contingit, verbi gratia, in productione alicujus rei gravis in regione aerea, et motu ejus deorsum qui naturaliter ad talem generationem consequitur; ibi enim evidenter et fere ad sensum patet distinctio actionum, quia una fit intrinsece in uno instante, alia tantum extrinsece in eodem inchoatur. Esse tamen potest eadem distinctio et consecutio inter actiones instantaneas, ut inter productionem ignis et consecutionem caloris; et idem est de productione animæ, et emanatione potentiarum ejus ab ipsa; nam si illæ potentia sunt res distinctæ, etiam illa emanatio est actio phy-

sice distincta, quamvis ab alia resultet, et ideo dicatur non fieri per se primo. Et similia exempla adhiberi possunt in actionibus tantum modaliter distinctis, ut sunt creatio Angeli, verbi gratia, et productio alicujus Ubi, seu præsentia localis, quæ ad illam naturaliter consequitur; et productio alicujus quantitatis, et figuratio ejus, quæ postea fit; et idem est de productione fundamenti et resultantia relationis, supponendo eam esse modum distinctum. Atque ita constat, instantias seu exempla adducta contra illam sententiam non urgere; nam in illis omnibus, sicut est distinctio inter actiones, ita et inter terminos, et e converso.

17. Constat deinde quo sensu verum sit principium ab Aristotele dicto loco positum, quæ una productione generantur, esse idem. Est enim hoc verum de his quæ per se fiunt et immediate, unica actione reali; quæ autem solum dicuntur produci, vel potius comprehenduntur una actione, quatenus unum resultat ex alio, non oportet ut sint idem realiter, sed solum subjecto, vel colligatione quadam, quia revera immediate et proxime non fiunt una reali actione, ut in substantia et passionibus realiter distinctis declaratum est. Imo necesse est ut illa una actio indivisibiliter sumatur; nam si sit aliquo modo composita, poterit in adæquato termino ejus reperiri aliqua distinctio. Ut unica actione, verbi gratia, calefactione, seu educatione formæ de potentia materia, fit calor, seu forma, et unitur subjecto seu materia, ubi in termino duo fiunt ex natura rei, seu modaliter distincta, scilicet, entitas formæ seu caloris, et unio ejus, et tamen actio est una, tamen aliquo modo composita ex modis, quasi partialibus, qui in ea possunt considerari.

18. Atque hinc ulterius ex dictis constat, cur dixerim hoc signum fere esse inutile ad distinctiones rerum cognoscendas; nam iidem varii modi distinctionum possunt reperiri inter actiones, qui sunt inter terminos, scilicet, realis, modalis, et interdum rationis, ut est inter generationem hominis et animalis; hi autem modi distinctionum non sunt nobis notiores in actionibus quam in terminis. Quin potius frequentius magisque a priori distinctionem actionum ex terminis venamus; non enim alia ratione censemus, calefactionem esse actionem realiter distinctam a ligno, constitutionem autem ejus in tali Ubi solum modaliter distingui, nisi quia calor est res distincta, præsentia autem localis solum est mo-

dus distinctus. Addidi præterea, hæc esse intelligenda de distinctione actionum, quam termini per se et natura sua requirunt, quia, si actiones solum distinguuntur, vel ex temporis successione, vel ex diverso modo quo fiunt, non est necesse ut ex distinctione actionum aliqua distinctio in termino colligatur. Nam, sicut eidem rei possunt modi distincti inesse, præsertim successive, ita ad eundem terminum possunt distinctæ actiones terminari, si sint a distinctis agentibus, vel distinctis temporibus, quomodo idem lumen nunc producitur una actione ab una lucerna, et potest deinde ab alia per actionem distinctam conservari; et idem homo per generationem producitur, et per resurrectionem reproducitur. Dixi denique non esse admiscenda miracula, quia divina virtute non solum successive, sed etiam simul potest eadem res pluribus actionibus produci aut conservari, ut in 3 tom. tertiæ partis latius tractavi. E contrario vero, non existimo fieri posse ut res omnino distinctæ eadem actione producantur. Ratio autem differentiæ non est difficilis ex dictis, quia actio est quidam modus rei, quæ fit; non potest autem unus et idem modus indivisibilis distinctis rebus inesse, ut in superioribus probatum est; quod autem plures modi eidem rei insint, non est repugnantia, quando ipsi modi inter se non sunt oppositi; sed videri potest superfluum, quando vel sunt ejusdem rationis, vel ad idem tendunt; tamen respectu divinæ sapientiæ potest non esse superfluum, et nulla ostenditur pugnantia, propter quam possibile non sit.

Expenditur aliud signum realis distinctionis.

19. Tertium signum adhiberi solet, scilicet, quando unum se habet ut producat, et aliud ut productum, esse sufficiens signum distinctionis realis. Ita Fonseca, lib. 5 Metaph., cap. 6, quæst. 6, sect. 1, ex D. Thom., 1 part., q. 41, art. 4. Sed hoc signum imprimis non est universale, ut per se constat. Deinde si solum assignetur ad concludendam distinctionem ex natura rei, abstrahendo a modali, vel propria reali, est generaliter verum; si autem intelligatur de propria distinctione reali, ut verum teneat, coarctandum est ad productionem, vel substantialem propriam, perfectam ac primariam, vel accidentalem, quæ terminetur ad aliquid quod ipsi produ-

centi non unitur; nam in his duobus casibus semper requiritur distinctio realis; in aliis vero non semper. Primum patet, quia non potest idem suppositum substantiale seipsum producere proprie ac primario, quia, ut producat, supponitur esse; et ideo si producit suppositum, aliud a se distinctum producit. Unde etiam divinæ personæ, quamvis unitatem in essentia habeant, ob realem productionem unius ab alia realiter distinguuntur. Dixi autem, *proprie ac primario*, quia per miraculum fieri fortasse potest ut aliqua res seipsam reproducat; tamen tunc necesse est ut illa res supponatur prius alia actione producta, et ideo secunda actio non est primaria productio, neque propria, sed solum per modum conservationis; de qua re latius in materia de Eucharistia. Secundum ita declaratur, quia, quicquid ab aliquo producitur, debet ab illo in re ipsa actu distingui, quia ipsamet productio debet esse a producente distincta aliquo modo, maxime cum ponatur esse accidentalis; ergo et terminus ejus debet esse distinctus a parte rei ab ipso producente; ergo, si aliunde supponatur quod talis terminus non producitur cum unione et conjunctione ad ipsum producentem, necesse est ut non sit modus ejus, sed res distincta ab ipso, vel modus rei distinctæ ab ipso; necesse est ergo ut non tantum modaliter, sed re aliud distinguatur, vel per se immediate, vel ratione ejus, in quo est. At vero, si productio sit accidentalis, et terminetur ad aliquid, quod unitur et conjungitur producenti, non est signum sufficiens distinctionis realis. Nam, licet interdum possit intervenire talis distinctio, ut in visu producentem visionem, et intellectu, voluntate, ac similibus facultatibus, quæ producunt qualitates realiter a se distinctas, quibus ipsæ informantur, tamen hoc simpliciter necessarium non est, ut patet, quodcumque id, quod producitur, solum est modus ipsius producentis, sive per se et per propriam actionem producat, ut in præsentia locali quam in se efficit qui se movet; sive per actionem tantum resultantem, ut in emanatione substantiæ a natura, et similibus. Quod si dicatur non quæcumque productionem, sed eam, quæ est res distincta a producente, inferre distinctionem realem producentis et producti, hic erit circulus omnino inutilis; nam actionem hujusmodi esse re distinctam a producente, non potest aliunde colligi, quam ex eo quod non producitur per eam modus aliquis

producentis, sed vera qualitas, seu forma ipsam afficiens, quod inquirebatur.

20. Atque idem iudicium est de alio signo, quod idem auctor ibidem subjungit de relatione causæ et effectus, nam hoc maxime habere potest locum in causa efficiente, de qua procedunt omnia dicta; et applicari suo modo possunt ad causam formalem vel materialem; nam, licet propriissime non reperiantur, nisi inter actum et potentiam realiter distincta, tamen aliqua etiam ratione interveniunt inter modum afficientem, et rem affectam; in causa autem finali non habet locum, cum finis et effectus possint in eandem rem coincidere; imo et finis et agens, vel finis et forma.

21. *Conclusio ex dictis elicitur.*— Vix ergo potest aliquod certum indicium realis distinctionis dari, quando res hujusmodi sunt ut naturaliter semper ac necessario sint inter se realiter unitæ, et hactenus non sunt divinitus separatæ; non nego tamen posse inveniri plures res hujusmodi realiter distinctas, ut exemplis superius allatis constat, sed solum assero hujusmodi distinctionem non posse aliquo generali signo discerni, sed in singulis considerandam esse propriam rationem essentialem, et gradum perfectionis, et munus ad quod ordinantur, ut ex omnibus in unum collectis possit iudicium de distinctione fieri; ut verbi gratia, inter materiam et formam cœli, facile credimus esse distinctionem realem, quia ex communibus rationibus essentialibus materiæ et formæ intelligimus neutram earum esse modum, sed veram entitatem; et aliunde ex variis proprietatibus cœli intelligimus, in eo reperiri utramque secundum proprias rationes earum, ac denique ex limitata earum perfectione concludimus, ipsas esse ex natura rei, et consequenter realiter distinctas. Simili modo inter formam substantialem et potentiam per se primo ordinatam ad actum accidentalem efficiendum creditur intercedere realis distinctio, quia ratio facultatis operativæ valde perfecta in suo genere est; unde non videtur esse aliquis modus accidentalis, qui solet esse valde imperfectus, sed vera entitas et forma per se ordinata ad talem actum; aliunde vero, considerata limitatione substantiæ finitæ, non videtur in sua essentiali ratione, prout in re existit, comprehendere tam diversas rationes, seu habitudines ad actus adeo diversos quales sunt actus essendi et operandi; unde concludimus, esse inter illa duo realem distinc-

tionem, cum non sit inter rem et modum, sed inter essentias constituentes proprias entitates. Ad hunc ergo modum in cæteris philosophandum est, considerando prius an rationes illæ, inter quas distinctio quæritur, excedant rationem modi, et utraque per se sufficiat ad constituendam entitatem; et deinde, an tanta appareat in eis diversitas, ut in re finita requirant aliquam distinctionem ex natura rei, et actualem in re ipsa; et ita fieri poterit probabilis conjectura de qualitate distinctionis.

Dubium occurrens de separabilitate rerum distinctarum.

22. *Realiter distincta mutuo separari possunt, si in esse servantur.*— Dubium vero superest, quod in altera parte propositæ difficultatis tangebatur, an, scilicet, omnia, quæ sunt a parte rei realiter distincta, possint per divinam potentiam separari. Quod potest de duplici separatione supra tacta intelligi. Primo de sola separatione quoad unionem realem, conservato in esse utroque extremo. Secundo, de separatione quoad esse, id est, in qua uno destructo, aliud in esse conservetur. Suppono autem quæstionem versari circa res omnino inter se condistinctas, ita ut non se habeant ut totum et pars, seu ut includens et inclusum; nam de his constat, quod aliud includit, non posse sine illo conservari, quia ex illo intrinsece constat. De rebus autem priori modo condistinctis variæ possent referri opiniones, quas omitto, quia ad particulares materias pertinent. Et ad priorem sensum respondeo hujusmodi res semper posse illo modo separari de potentia absoluta (sic enim loquimur), neque occurrit ulla exceptio quam in hoc facere oporteat. Et ratio est, quia his rebus non potest repugnare mutua separatio unius ab alia ex defectu sufficientis entitatis (sicut in modis contingit), quia, ut supponimus, utraque earum habet veram entitatem distinctam ab alia; si ergo est repugnantia, solum potest esse vel ex dependentia unius ab alia, vel ex naturali connectione seu dimanatione alterius ab altera; non enim potest alia ratione excogitari. Sed, quamvis hic recte inferri possit naturalis inseparabilitas, non tamen in ordine ad potentiam Dei absolutam, quia, ut supra tactum est, omnem illam dependentiam potest Deus supplere, quia vel est dependentia in genere causæ efficientis, vel, si est causæ formalis aut materialis, non est tanquam intrinsece